

LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIG ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedig meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermismeisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdrongen land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en terecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdrongen stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broederliefde; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't Bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jenny; 61. Streng Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwte Van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Lapscheure; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoe; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 122. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachster; 128. De gelaarsde kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Mer Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kabouters; 145. De Spionnen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den Dood gered; 165. 't Bocheljongentje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge Held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Genoveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreesselijke avond; 175. De gevluchte slaaf; 176. In de vliegmaschine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De Ijslandvaarders; 214. Jongens-harten; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Groote Broer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prairie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wildeman; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleine Oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235. De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnwerker; 237. De Geldduivel;

— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. —

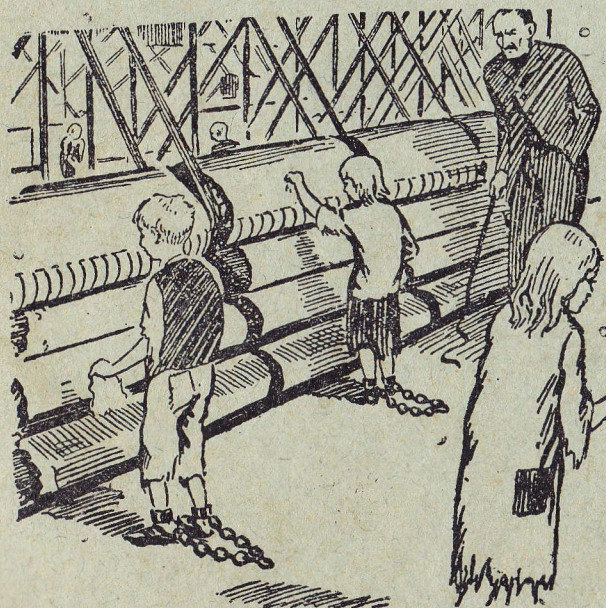
Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baersode.

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

Nr 296.

A. HANS

Kleine Martelaars

Uitgave Hans-Van der Meulen, Contich.

KLEINE MARTELAARS

I.

— Er uit, lui schepsel!

Zoo schreeuwde een ruwe vrouw, terwijl ze een slapend meisje hardhandig wakker schudde.

En Betsy verrees uit een hoop vodden, haar nachtleger, op een ellendig zolderkamertje.

— Zorg dat ge dadelijk beneden zijt, of ik stuur u zonder eten weg! dreigde de vrouw, terwijl ze zelf een steil trapje afdaalde.

Betsy zuchtte. Weer begon een lange, akelige dag. 't Was zoo goed en warm geweest in bed, al was het een kafzak met een rommelzoo van lappen. En nu moest ze weer twaalf uren in een fabriek opgesloten worden.

Betsy was nog maar tien jaar; ze zag er zelfs jonger uit, zoo teer en zwak door een hard, ongezond leven. Maar in dien tijd, een zeventig jaar geleden, waren de duizenden ongelukkige kinde-

ren als zij, in de groote Engelsche stad, met haar vele fabrieken.

Betsy was een weeze. Toen een buurvrouw haar in huis nam, tegen een vergoeding, bekommerde de overheid zich niet meer om haar. Betsy was immers geborgen. Maar Barbe, die buurvrouw, handelde niet uit medelijden. Vooreerst kreeg ze voor Betsy geld en ook eens in 't jaar kleeren. En dan kon ze het kind naar de fabriek sturen, en het loon opstrijken, dat 't arme schaap daar verdiende. Als Betsy 's avonds thuis kwam, werd ze nog om boodschappen gestuurd of gedwongen huishoudelijk werk te verrichten. Barbe was niet getrouwd, werkte zelve niet gaarne en had nu toch een inkomen. Zoo buitte men toen heel dikwijls kinderen uit. En dat is waarlijk nog zoo heel lang niet geleden. Vooral kinderen, die zoo spoedig klagen, omdat ze niet altijd spelen kunnen, maar thuis al eens moeten helpen, mogen dat wel eens weten.

Betsy was 't gelukkigst, als ze 's avonds in haar slunsen en vodden kon kruipen en insluimeren mocht.

Maar nu begon de dag weer. In een schamele plunje, want Barbe verkocht de gekregen kleeren, ging Betsy naar beneden. Ze wiesch zich even op het koertje. En nu zou ze ontbijten. Ze kreeg

een kom slappe thee en een stuk brood met een dun laagje vet.

— Maak wat voort, of ge komt te laat. En dan trekt de baas weer een boete van uw loon af! bromde Barbe.

Tien minuten later was Betsy al buiten, in den grauwen, killen morgen. Ze had een homp brood mee voor den middag, want ze bleef den korten schaftijd in de fabriek.

Barbe woonde een eindje buiten de stad. Betsy kwam altijd voorbij een groot kasteel. Haar vader had er vroeger nog in 't park gewerkt en dan kwam Betsy er ook wel eens. Ze speelde er soms met andere kinderen in een kelder, die open lag. en vonden het er zoo geheimzinnig.

Maar vader verdween en Betsy wist niet waar heen. Moeder stierf kort daarna. Betsy was thuis ook niet zoo gelukkig geweest. Vader had veel gedronken en vocht soms met moeder. Ja, 't was een treurig huishouden geweest. Maar moeder kon toch ook vriendelijk zijn en Barbe was altijd barsch en slecht geluimd.

Betsy keek naar 't kasteel. Daar woonden ook kinderen. Die lagen nu natuurlijk nog in bed. En ze moesten niet naar de fabriek. Ze leden geen koude en honger.

Even vóór zeven uur was Betsy aan de fabriek; 't wemelde er van kinderen en groote menschen.

Allen stroomden door de groote poort, over de binnenplaats en gingen dan in groepen naar de verschillende gebouwen.

Betsy werkte aan een weefgetouw, zooals honderden kinderen. Maar Betsy moest naar een bijzondere zaal, de strafzaal. Ze was een week geleden, toen de werkbaas haar een klap gaf, omdat er te veel draden braken, weggelopen. Spoedig werd ze ingehaald. En toen moest ze evenals eenige anderen in de strafzaal werken, andere meisjes en jongens, die ongehoorzaam of onwillig waren geweest.

Een magere kerel, de baas van deze werkplaats, stond daar al met een zweep en kletste er mee.

— Niet talmen, ieder dadelijk op zijn post! riep hij.

En de kinderen gehoorzaamden snel. Toen bond de baas ieder van hen ketens aan de voeten.

— Ja, ja, zoo zullen we het de luiaards wel afleeren, weg te loopen, treiterde hij.

De arme kleinen moesten zich die vernedering laten welgevalen. Groote menschen, die door of langs de zaal kwamen, zeiden wel eens, dat het een schande was, maar ze konden er niets aan doen. Arme menschen hadden niets te vertellen. En velen voelden zelfs het afschuwelijke van zulk een behandeling niet, gewoon aan ellende en allerlei misbruiken.

De arbeid begon en Betsy stond daar voor uren, zooals elken dag.

Alleen 's Zondags moest ze niet naar de fabriek, maar dan liet Barbe haar schuren, wasschen en naaien Zulks kinderen moesten vroeg het werk van groote menschen doen.

Dicht bij Betsy stond Bob, een jongen, al even ongelukkig als zij. Onder het werk mocht er niet gepraat worden, maar 's middags sprak Betsy wel eens met Bob. Ze wist zoo, dat hij nog ouders had, maar hij vertelde zeker niet gaarne van hen, want als Betsy naar zijn huis vroeg, zweeg hij 't liefst.

Betsy lette goed op haar werk. En ze dacht bijna altijd over 't zelfde onderwerp, wat ze zou doen, als ze groot was. Dan wilde ze meid worden in een rijk huis, net als Lotty van Hanna, die in de buurt van Barbe woonde. In zoo'n huis was 't een goed leven. Lotty had een mooie keuken — vertelde ze — met een blinkende kachel. Ze at lekker. En ze mocht slapen in een zacht bed. Haar mevrouw was nooit ruw. Ze sloeg of schold niet. Lotty was ook netjes gekleed. En dan kreeg ze elke maand nog geld!

Betsy verlangde groot te zijn. Als ze vijftien jaar was, kon ze al meid worden. Maar dat was toch heel lang.

Krak... er brak een draad. En Betsy moest den baas roepen.

— Wel, gij domme eend! zei de man boos.

— Ik kon er niets aan doen!... kloeg Betsy angstig, want de baas klapte met de zweep.

— Ge stondt weer te droomen... Als 't nog gebeurt, krijgt ge een klap!

Maar 't garen had slechte plekken. En ook bij Bob brak een draad. Hji kreeg een slag van de zweep.

— Lafaard, als ik groot was, zoudt ge 't niet durven! riep Bob uit.

Betsy schrok. Wat begon die jongen nu!

— Brutale rekel! raasde de baas.

En weer rees en daalde de zweep.

— Ik zal niets meer zeggen... Sla me toch niet! kermde Bob toen.

Hij was een oogenblik opstandig geweest, maar dat werd hier niet geduld.

— En doe nu nog eens uw snuit open, zei de nijdige, wreede baas. Dan zal ik anders op u ranselen!

Zoo was het leven in deze en in andere fabrieken.

En in die Engelsche stad woonden toch duizenden geleerde, fatsoenlijke, deftige en rijke menschen. Velen schenen niet te weten, wat er

in de fabrieken gebeurde, of ze bekommerden er zich niet om.

* * *

't Was middag. Velen verlieten voor een uurtje de fabriek; maar anderen bleven en aten hier hun brood op.

In de strafzaal werden de ketens van de voeten der arme kinderen afgelegd, maar de ongelukkigen moesten hier eten. Ze mochten dat uurtje nog niet in de frissche lucht. De baas ging heen en sloot de deur.

Bob zat in een hoek. Betsy kwam bij hem en vroeg medelijdend:

— Doet het nog zeer?

— Ja... Ik denk, dat mijn rug bloedt. O, die lafaard! Als ik grooter ben, sla ik hem dood.

Men kweekte haat in die kinderharten.

— Ge moet het aan uw vader zeggen, hernam Betsy.

— Mijn vader! Die slaat mij ook...

— Vertel het dan aan uw moeder...

— Wat helpt het? Ik moet toch naar de fabriek. Wacht maar tot ik groot ben!

Bob praatte niet veel.

O, al die kinderen wenschten groot te zijn. Maar ook groote menschen hier hadden ellende. En als ze op de fabriek protesteerden tegen onrecht, werden ze aan de deur gejaagd. Dan von-

den ze moeilijk elders werk. En wanneer ze dan bedelden om brood, stopte men ze in een ge-
sticht, het werkhuis, een soort van gevangenis.

't Schafuurtje was spoedig om. En de baas kwam weer binnen met zijn grijnzend gezicht.

— Ieder dadelijk op zijn plaats! riep hij boos en hij rammelde reeds met een paar ketens.

De kleinen werden opnieuw geboeid.

In den loop van den namiddag kwam een heer kijken. Hij was een opzichter. Zoo ruw als de baas tot de kinderen was, zoo onderdanig hield hij zich tegenover dezen overste. En hij vertelde hem van Bobs oproerigheid.

De heer trad op Bob toe en trok hem aan zijn oor.

— Zoo ventje, hebt ge nog van die streken? zei hij. Dan zullen we u nog een paar weken langer in de strafzaal houden.

Hij keek naar Betsy en vroeg aan den baas:

— Hoe gedraagt zij zich nu? Heeft ze nog zin om weg te loopen?

— Dat geloof ik niet, maar ze is vanmorgen toch ook brutaal geweest.

— Ze heeft een erg brutaal gezicht! Trek ze Zaterdag twee stuivers af en houd ze ook een week langer hier. Die oproerigheid moet er bij de kinderen uit, anders worden ze opstandige mannen en vrouwen.

Betsy schrok... O, als ze minder loon thuis bracht, zou Barbe haar slaan. En dan nog een week langer in deze zaal. 's Avonds waren er roode striemen boven haar enkels van die ketens. De tranen sprongen Betsy in de oogen. De heer ging heen. Hij voelde niets van 't leed der kleinen.

Eindelijk was de lange dag toch voorbij. Betsy begaf zich naar huis. Nog een paar uur en dan mocht ze weer in de voden kruipen en slapen! 't Was de eenige vreugde in haar leven.

Toen ze de ellendige woning binnen trad, schrok ze, want ze zag dadelijk aan Barbe's ge-
laat, dat er iets dreigde.

— Wat heb ik gehoord? vroeg de booze vrouw. Zijt gij in de strafzaal?

Betsy had het haar nog niet durven vertellen.

— Ja, antwoordde ze zacht.

— En ge verzwijgt dat voor mij... Ge zijt weggevlucht verleden week.

— De baas wilde me met de zweep slaan.

— Dan hadt ge dat verdiend. Toe, zwijg maar, brutaal nest.

Barbe gaf Betsy een paar klappen.

— En wee, als ge Zaterdag minder geld binnen brengt, dan ransel ik u lam! dreigde de feeks.

Angstig bedacht Betsy, dat ze reeds beboet was, maar misschien trok de opzichter die straf wel in.

Ze moest na het eten boodschappen doen en onder meer sterken drank halen voor Barbe. Maar nu toch naar bed, zoo hoopte ze.

— Omdat ge zoo geheimzinnig gedaan hebt, zult ge nog een paar uur breien! sprak Barbe.

Betsy durfde niets te zeggen. En vermoeid werkte ze, worstelend tegen den slaap. De booze vrouw zat zelf met de handen in haar schoot, en deed een dutje, soezerig door den drank.

Eindelijk werd Betsy naar boven gejaagd. En in haar bedje weende ze... Zoo viel ze in slaap en was ze voor eenige uren haar lijden vergeten.

II.

't Was Zaterdag. En van 's morgens al verkeerde Betsy in spanning. Vanavond werd het loon uitbetaald. Zou men haar boete aftrekken? O, dan durfde ze niet naar huis te gaan. Vanmorgen nog had Barbe het herhaald, dat ze 't volle geld moest binnen brengen.

De avond kwam. De baas had het geld gehaald. Betsy wachtte bevend. Haar naam werd geroepen.

— Zes stuivers boete, zei de baas.

— 't Waren er maar drie, stamelde Betsy.

— Zes, zeg ik u!

— Mijnheer zei drie! riep Bob.

— O, hebt gij ook weer iets in te brengen! Wilt ge nog een pak slaag?

De baas vloog op hem aan. En snel werd Bob overmeesterd. Hij moest opnieuw eindigen met genade te vragen. Hij had weer te veel naar zijn gevoel voor recht geluisterd.

Betsy kreeg haar loon, verminderd met zes stuivers; en ze wist 't wel, dat de oneerlijke baas er drie van voor zich zelf behield, maar ze durfde niets meer te zeggen.

Het hartje vol angst verliet ze de fabriek. O, wat zou Barbe haar slaan!

— Ik ga niet naar huis, zei 't arme kind. Ik durf niet.

Traag verliet ze de stad. Ze was nu op den donkeren weg.

Niet naar huis gaan... Maar wat dan?

— Ik loop weg, besloot ze. Ik heb geld, ik heb het toch zelf verdiend. Ik kan eten koopen. En ik zal Lotty opzoeken en vragen of ik ergens meid kan worden. Ik ben wel klein, maar ik kan toch al schuren, wasschen en naaien.

Betsy had echter niet dadelijk vrede met dit besluit, maar toch durfde ze niet naar huis gaan. Ze keerde terug in de stad. Eerst kocht ze eenige broodjes en op straat verslond ze die. Nu was haar loon nog verminderd, maar voor 't eerst in langen tijd, had Betsy eens genoeg gegeten. Ze

kwam al in de groote straten, waar de huizen van de rijken stonden. Maar waar woonde Lotty, de dochter van Hanna? Betsy zag een knecht, die een dame naar een rijtuig had geleid, en nu weer wilde binnen gaan.

— Wilt gij mij zeggen, waar Lotty van Hanna woont? vroeg Betsy.

De man scheen te meenen, dat zij een aalmoes vroeg, want hij snauwde Betsy nijdig toe:

— Maak u weg, bedelaarskind!

En nu werd Betsy angstig. Ze durfde niemand meer aan te spreken. Waar moest ze nu slapen? Ze verliet opnieuw de stad en stond weer op den weg naar huis. Toch naar Barbe? Neen, ze durfde waarlijk niet. Barbe kon haar wel een ongeluk slaan. 's Zaterdagsavonds dronk ze nog meer dan anders. Maar Betsy kon toch den heelen nacht niet op straat blijven.

Ze kwam voorbij het kasteel, waar haar vader nog had gewerkt. Betsy dacht plots aan den kelder. Die was gewoonlijk open en er lag stroo in. Daar zou ze toch kunnen slapen.

Even aarzelde Betsy nog. Maar dan sloop ze door het hek. Ze kende den weg hier. De kelder bleek open. Betsy trad er binnen en, al tastend, vond ze stroo, veel stroo, zoodat ze er heelemaal in kon kruipen en zich dadelijk behaaglijk voelde. Ze was ook zoo moe. Hier zou ze heerlijk

slapen. En dan kon ze morgen Lotty zoeken, want, neen, naar Barbe keerde ze niet meer terug, en naar de fabriek ook niet meer. Lotty kreeg nooit een ketting aan de voeten, werd ook nooit geslagen of uitgescholden, mocht eten, zoo veel ze wilde en lang slapen.

Zoo lag Betsy te soezen, 't martelaresje, 't verlaten weesje en ze sluimerde in.

III.

Betsy werd wakker. Ze hoorde praten. Ze was eerst versuft. Waar bevond ze zich nu? Het stroo rutselde. Ze lag niet in haar vodden en lappen. O, ja, nu wist ze het weer. Ze was niet naar huis gegaan; ze lag in den kasteelkelder en ze moest Lotty van Hanna zoeken. Maar nu was het nog nacht. Wie praatte er daar dichtbij haar? Betsy richtte zich op en luisterde.

— Will, de muur is hard, zei er een.

— Ik heb hem onderzocht... we kunnen de steenen toch verwijderen. 't Behoeft geen groot gat te zijn, om er door te kruipen en dan zijn we in den kelder onder het huis en dus dadelijk in het huis zelf.

— 't Zal niet lukken, Will.

— 't Moet lukken, Paul. Ge zijt altijd dezelfde weifelaar en de kameraden zullen u rap

moe zijn. En denk er aan, dan smijten ze u in de rivier!

— Ik doe toch mijn best.

— Dat zal ik straks zien, als we binnen zijn. We moeten vannacht een goeden buit hebben. We verrassen dien rijken mijnheer in zijn kamer, en, als er een knecht komt, valt er niet te weifelen. Ge slaat hem zoo dood als een pier. En wee, zoo de heer zelf verzet biedt. Ja, Paul, vannacht zal ik kunnen beoordeelen of ge waard zijt tot onze bende te behooren. Graaf nu door!

Betsy verstond dit duidelijk. Ze beefde over al haar leden. Ze zat hier dicht bij twee dieven, twee inbrekers. En de kerels zouden er niet voor terugdeinzen menschen te dooden. Straks wilden ze den heer van het kasteel overvallen in zijn bed.

— O, ik moet mij zeer stil houden, dacht Betsy. Moesten ze me vinden...

En weer huiverde ze... Dàt zou nog erger zijn dan in de handen te vallen van Barbe.

Maar Betsy bedacht, dat ze uit den kelder kon sluipen en de bewoners van het kasteel waarschuwen. Als ze aan de voordeur belde, zouden de menschen opstaan en de dieven verjagen.

— Ja, ik moet het doen, zie ze bij zich zelf. Anders zullen er wreede dingen gebeuren.

Betsy vatte moed. Ze kroop uit het stroo, dat ritselde.

— Hoor ik daar niets? vroeg een der dieven.

— Wel, neen, Paul. Ge zijt veel te bang.

— Er ritselt iets ...

— Och, een muis in het stroo... Maakt ge u nu angstig voor een klein beestje! Toon straks uw durf.

Betsy had zich tegen den muur gedrongen. De kelder paalde aan een portaaltje, dieper in. En bij 't schijnsel van een licht, dat de inbrekers bij zich hadden, zag Betsy de twee schelmen. Een lag geknield op den vloer en de ander stond recht. De laatste moest Will zijn, die hier baas speelde.

Betsy hield den adem in. De schurken mochten haar niet ontdekken. Maar zij werkten voort... Betsy sloop heen. Ze was buiten. Ze stond in den verlaten, donkeren tuin. Ze hoorde niets meer dan den wind in de boomen. Betsy ging om het kasteel heen en nu stond ze aan de groote deur. Ze zocht de bel en trok er aan, zenuwachtig en snel. 't Was als een klok, welke daar binnen luidde. Betsy voelde haar hart geweldig bonzen.

Spoedig werd een bovenraam geopend.

— Wie is er daar? klonk een stem.

— O, mijnheer... er zijn dieven in den kelder! antwoordde Betsy.

— Wie zijt gij?

— O, kom beneden... ik mag zoo luid niet spreken.

Betsy was bang, dat de dieven haar zouden hooren en overvallen. Even later werd de deur geopend.

— Treed binnen, zei iemand.

Betsy stapte in huis en voelde zich al veiliger. Er stonden twee mannen. Een hield een kaars in de hand.

— O, in den kelder zijn er twee mannen, vertelde Betsy gejaagd. Ze maken een gat in den muur. Ze willen zoo in uw huis geraken en stelen. En ze zullen ieder dooden, die zich tegen hen verweert.

Een van de twee mannen was de heer van 't huis. En tot den ander, een knecht, zei hij:

— Roep den hovenier en zijn zoon. Vlug! Het zullen kerels van die bende zijn.

Er werd in den laatsten tijd veel gestolen. En de bladen schreven over een dieventroep, die de stad onveilig maakte. De knecht vertrok. De hovenier woonde in een huisje, dat in 't park stond.

— Meisje, hoe weet gij, dat die dieven in den kelder zitten? vroeg de heer aan Betsy.

— Ik sliep daar in 't stroo en werd wakker. En ik hoorde ze spreken.

— En waarom slaapt gij hier in den kelder?

— Ik durfde niet naar huis gaan. In de fabriek

had de baas zes stuivers van mijn loon afgehouden. En Barbe zou me slaan.

— Waar woont gij?

— Aan de Paardewei.

Mijnheer Stones, zoo heette de heer, kende die ellendige buurt wel. Hij zou straks Betsy eens verder ondervragen. Hij liet haar in de keuken. Dan ging hij naar boven om zijn vrouw in te lichten en wapens te halen. De knecht kwam vlug terug met den hovenier en zijn zoon, twee kloeke mannen.

Mijnheer Stones gaf ze allen een wapen. De knecht nam touwen. En ze besloten langs buiten in den kelder te gaan, en daar de dieven te overvallen.

Ze maakten geen gerucht. En ze zagen de twee kerels. Mijnheer Stones gaf een teeken. Hij en zijn knecht wierpen zich op Will en de hovenier en zijn zoon grepen Paul aan. Deze was zoo verschrikt, dat hij geen verzet bood, en hij was dan ook spoedig gebonden. Maar Will spartelde geweldig tegen en hij bleek een zeer sterke kerel. 't Was goed, dat de hovenier en zijn zoon konden helpen. En ook de woesteling werd gekneveld.

— Ga nu om de politie, zei mijnheer Stones tot zijn knecht.

— Gij zijt natuurlijk van de dievenbende, sprak mijnheer Stones tot de gevangenen.

— We zeggen niets! schreeuwde Will.

Paul zei, dat Will hem tot deze inbraak verleid had.

— Lafaard! schold Will zijn makker uit.

Paul zweeg toen ook, doch mijnheer Stones begreep wel, dat deze man tot de politie zou spreken.

't Duurde niet zoo heel lang of er kwamen vier agenten met een rijtuig. Mijnheer Stones vertelde het gebeurde. Hij zou den volgenden morgen met Betsy naar het politiebureau komen. De gevangenen werden weggevoerd.

Mevrouw Stones was ook opgestaan en had met Betsy gesproken. Ze kende reeds 't een en ander van dit ellendig kinderleven.

— Ik zal 't u allemaal vertellen, zei ze tot haar man. Ik wil dit arm schaap eerst te bed helpen.

Betsy kwam op een kamer, zooals ze er nooit een gezien had. En ze durfde zich bijna niet neer te leggen in dat mooie, witte bed. Wat sprak die dame vriendelijk.

Mevrouw Stones ging heen. En ze deelde aan haar man mee, wat ze van Betsy gehoord had.

— 't Is toch eigenlijk een schande, dat wij rijke menschen, zoo onverschillig zijn voor het lot van duizenden arme kinderen, zei ze.

— Wat kunnen we er aan doen? vroeg mijn heer Stones.

— Als alle welgestelden het wilden, zou er zooveel verbeteren. En ik verzeker u, dat ik mijn onverschilligheid zal afleggen. We noemen ons Christenen, doch we handelen niet naar de leer van Christus.

Ja, er was in dezen nacht iets veranderd bij mevrouw Stones.

Betsy sliep tot laat in den morgen. En toen ze wakker werd, keek ze weer verdwaasd op... Droomde ze nog? Of was ze meid als Lotty? Dat kon toch niet. Maar dan herinnerde ze zich alles.

Een dienstbode trad binnen. Ze sprak Betsy vriendelijk toe. En ze bracht haar naar de badkamer. Ze nam allerlei kleeven meê. Toen Betsy een uurtje nadien beneden kwam leek ze een heel ander meisje dan het martelaresje uit de fabriek. En de meid vertelde aan mevrouw van de roode strepen boven de enkels, de sporen van de kettingen.

Betsy kreeg een smakelijk ontbijt. En toen mocht ze in een rijtuig. Dat was haar nog nooit gebeurd. Ze schrok wel, toen ze het politiebureau binnen trad. Maar mijnheer Stones zei, dat ze niet bang moest zijn. De kommissaris was heel vriendelijk en liet haar alles vertellen.

Mijnheer Stones zei dan, dat hij Betsy weer

mee nam naar zijn huis. Een agent zou aan Barbe gaan zeggen, dat Betsy nooit meer terugkeerde.

IV.

Paul, de inbreker, die de heele bende aan de politie verklapt had, zat in de gevangenis. Een gevangenis is ook nu nog een akelig gebouw. Maar in dien tijd was het toch veel erger.

De gevangenen zaten bij hoopen in vuile, benauwde zalen. Vrouwen werden met hun kinderen opgesloten. Er werd gescholden, gevloekt, en ook dikwijls gevochten. Velen werden nog slechter dan ze reeds waren. En kinderen vertoefden maanden en zelfs jaren in al die ellende.

Sommige welgezinden kloegen die toestanden wel eens aan, maar de overheden luisterden niet naar hen. Maar er was een vrouw, die niet rusten zou, eer er eind werd gemaakt aan die schandelijke misbruiken. Ze heette Elizabeth Fry en ze kreeg later den eernaam van Engel der gevangenen. Ze was in Londen, in de ontzettende gevangenis van Newgate, begonnen met haar werk van barmhartigheid. Onbevreesd trad ze in de zaal, waar die honderd ruwe vrouwen zaten met kinderen.

Deze keken vreemd op. Wie was die dame met de zachte, goede oogen? En hadden ze ooit

zulk een vriendelijke stem gehoord? Elizabeth Fry zei, dat ze hier werd gezonden door haar Meester, Jezus-Christus en dat ze kwam met een boodschap van liefde. Ze vertelde, hoe ieder van zonde en schuld verlost kon worden. De gevangenen luisterden verbaasd toe. En die dame nam hun vuile kindertjes op haar schoot en streelde de bleeke wangen. Ze zei toen, dat ze al het noodige wilde brengen om de zaal te reinigen en om kleeren te naaien voor de kinderen en de vrouwen.

Zoo begon Elizabeth Fry haar werk. Ze kwam ook bij de mannen. Ze ging naar andere steden. Ze verkreeg van de regeering verbeteringen. Haar werk was moeilijk, maar Elizabeth Fry hield vol en kreeg steun.

Ze had helpsters in allerlei plaatsen. En zoo kwam op zekeren dag een dame bij Paul.

— Vriend, ik moet eens ernstig met u spreken, zei ze. Ik heb van u gehoord en ik kom voor u.

— Voor mij!

— Ja. Wat kan ik voor u doen?

— Ge zult niet kunnen beletten, dat ze me ophangen, al heb ik geen moord gepleegd, maar ze rekenen mij bij de bende... Ik was er pas bij.

— Vriend, ik weet niet, wat uw vonnis zal zijn. Misschien zullen de rechters u genadig zijn, omdat ge dadelijk berouw hebt getoond. Maar

zelfs in 't ergste geval, kan ik nog veel voor u doen en u spreken van God, die de zonden wil vergeven. Maar, gij hebt toch ook familie zeker?

Even boog Paul het hoofd.

— Hebt gij een vrouw en kinderen? hernam de dame.

— Ja... Maar drie zonen zijn naar den vreemde. Een dochter is naar Londen vertrokken. Een jongen is nog thuis. En als gij hem kunt helpen, zou ik u dankbaar zijn.

— Waar woont hij?

— Och, mevrouw, ge zoudt ons huis moeilijk vinden. Maar mijn jongen is op de weverij Springfield. Hij heet Bob Esbet. Ik heb me nooit veel om hem bekommerd. En hier voel ik, dat het laf was van mij. O, als ge hem kondt helpen, dat hij niet wordt als ik, zou ik u zeer dankbaar zijn.

De dame beloofde haar best te zullen doen voor den knaap. Ze bemoedigde Paul.

* * *

Bob stond weer aan zijn getouw in de strafzaal. De plaats van Betsy was reeds ingenomen door een knaap, die ook wat mispeuterd had. De baas had al gehoord wat er met Betsy was gebeurd. En hij voelde zich toch ongerust, want nu kon 't uitkomen van dat achter houden van loon.

Tot Bob was hij nog ruwer. Toen er bij den

jongen een draad brak, schoot de baas driftig op hem toe.

— Gij deugt voor niets! snauwde hij. Ge zult nog wel eens terecht komen, waar uw vader ook zit, de boef, die op 't kasteel wilde stelen en moorden.

Bob boog 't hoofd. Hij was beschaamd. Overal sprak men over zijn vader. En hier op de fabriek schimpten er velen op den jongen.

Een dame trad de zaal binnen. Ze ging naar den werkbaas en sprak:

— Waar is hier Bob Esbet? Men zegt, dat hij in deze zaal is.

— O, de zoon van den roover... daar staat hij, antwoordde de baas. Moet hij misschien ook voor de politie verschijnen?

— Neen, neen... en beschimp het kind niet, omdat zijn vader misdagen heeft. Maar wat is dat... heeft hij ketenen aan de voeten en die andere kinderen ook?

— Ja, ja, we leeren ze hier gehoorzaamheid, mevrouw. Dat zijn deugnieten, die gaarne wegloopen...

— Ik kan best begrijpen, dat de arme schapen hier willen vluchten. Maar maak dadelijk die ketens van Bob los! hernam de dame.

— Zijn ketens los maken? Wie zijt gij nu eigenlijk, mevrouw, dat ge mij bevelen geeft?

— Hier is een briefje van de overheid. Bob Esbet moet dadelijk met mij mee.

— En waarom?

— O, hij zal een ander leven leiden. Bob mag naar school en dan een ambacht leeren.

— Zoo, zoo... Is dit omdat hij de zoon is van een roover?

— Juist daarom moet hij gered worden. Ik heb het aan zijn vader beloofd.

— Dus gij wilt er een heer van maken! spotte de baas.

— Doe nu zijn ketenen af.

— Maar ik zal den opzichter eens roepen.

— O, best...

De baas ging heen. En de dame begaf zich bij Bob.

— Gij zijt Bob Esbet? vroeg ze.

— Ja, antwoordde de knaap, die al 't een en ander verstaan had, en nu de bezoeker vol hoop aankeek.

— Ik heb met uw vader en met uw moeder gesproken. Ge moogt met mij mee gaan naar een school. En daar zult ge leeren lezen, schrijven en rekenen en later een ambacht. Dat zult ge zeker wel gaarne willen...

— O, ja...

En Bob's oogen schitterden van vreugde.

De dame begaf zich bij de andere kinderen.

— Ik zal mijn best doen, om ook u te helpen, zei ze.

Ze voelde zulk een innig medelijden met deze kleine martelaren. En ze wist wel, dat er zoo duizenden in de stad waren. Zij en andere volgelingen van Elizabeth Fry werkten niet alleen voor gevangenen, maar ook voor de bewoners van achterbuurten, voor de armsten onder de armen. En ze hadden een kostschool geopend om er kinderen een goede opvoeding te geven. Ze handelden zooals Christus het leerde.

Er waren dus in die groote stad toch menschen, die zich over de ellendigen ontfermden.

De opzichter kwam in de zaal. Hij las het briefje van de dame.

— Als ge zoo al de kinderen weg haalt, kunnen we de fabriek wel sluiten, zei hij norsch. En dan moeten de arbeiders maar renteniers worden.

— Och, man, ik hoop, dat er spoedig een wet zal komen om aan dien schandelijken kinderarbeid een eind te maken. En dan zal er toch geen enkele fabriek gesloten worden, antwoordde de dame. Laat Bob nu meegaan.

De opzichter durfde niet te weigeren. Hij kon de overheid niet weerstaan.

De baas nam de ketens af.

— Ik zal het overal bekend maken, dat ge hier kinderen boeit, zei de dame tot den opzichter.

— We zouden de ongehoorzamen zeker koecken of suikergoed moeten geven! Wat wij doen, gebeurt in veel fabrieken. We moeten orde houden onder de ruwe bende.

De dame begreep wel, dat ze dezen man niet kon veranderen. Ze ging met Bob heen. De knaap kon haast zijn groot geluk niet gelooven.

— Moet ik nu nooit meer naar die fabriek? vroeg hij.

— Neen... Er begint voor u een ander leven, antwoordde de dame.

Ze wandelde met Bob naar een groot huis, dat in een mooien tuin stond. Dat was de school. Een vriendelijke heer ontving Bob en praatte minzaam met hem. En de jongen moest dan mee naar de badzaal. En hij keerde van daar terug als een nette knaap. Bij gekregen kleeren had men voor hem een passend pakje gevonden.

Er waren op de school jongens en meisjes. En Bob zag tot zijn verbazing Betsy. Mevrouw Stones had haar daar geplaatst en zou nu elke maand een flinke som geld aan de school geven en ook den steun vragen aan kennissen, opdat de school steeds vergroot zou kunnen worden.

Betsy wist nog niet, dat een der dieven in dien kelder, de vader van Bob was. Ze hoorde het nu. Maar de aanhouding van Paul Esbet was 't geluk der kinderen geweest.

Er werd over dit geval veel in de dagbladen geschreven. En er waren menschen, die op de schandelijke toestanden in de fabrieken wezen. De eigenaar der weverij hoorde, dat de baas uit de strafzaal loon durfde afhouden om zich zelf te verrijken. Hij joeg hem de straat op.

Maar die eigenaar voelde niet, dat hij zelf ook stal, door zijn arbeiders zoo uit te buiten.

't Duurde nog een heelen tijd, eer er groote verbeteringen kwamen in Engeland en andere landen. Dichters en schrijvers wekten medelijden voor de kleine martelaars.

* * *

Paul Esbet kreeg verzachtende omstandigheden. Will en nog een roover uit de bende stierven aan de galg voor allerlei misdaden. Paul Estbet moest tien jaar in de gevangenis. De goede dame, de volgeling van Elizabeth Fry, bezocht hem geregeld en Paul Esbet werd een andere mensch. Hij werkte vlijtig en stuurde het loon naar zijn vrouw. Bob bezocht dikwijls zijn moeder. Hij werd een flinke timmerman. En Betsy werd later onderwijzeres op die school. Zij wilde ook haar leven besteden om het lot van ongelukkigen te verbeteren.

In latere jaren bezocht Betsy dikwijls Barbe, die in een werkhuis zat, als een zieke vrouw, die haar lichaam door drank verwoest had. Maar

door Betsy verloor ze haar ruwheid en leerde ze in berouw haar knieën buigen voor Christus, die ons leert, onze naasten lief te hebben en barmhartig te zijn.

ELIZABETH FRY.

Ge hebt in dit verhaal den naam gehoord van Elizabeth Fry. Deze edele vrouw stierf in 1845, op 65 jarigen ouderdom. Ze heeft haar leven besteed aan de lotsverbetering van armen, ellendigen en gevangenen.

In haar tijd paste men op vreeselijke wijze in Engeland de doodstraf toe. Zelfs voor het stelen van een koe, voor het stroopen van een hert kon men de doodstraf uitspreken. En men bracht ook vrouwen, jongens en meisjes naar de galg, kinderen die men nooit onderwezen had, wat goed was.

Elizabeth Fry streed voor hun leven en als ze hen niet redden kon, vergezelde ze de ongelukkigen tot op de strafplaats.

Door haar optreden werd de doodstraf beperkt.

Later werd Elizabeth Fry ook naar andere landen geroepen, en eveneens naar België, om raad te geven tot hervormingen van de gevangeniszen. Ze werd door koningen en koninginnen ontvangen. Maar wat bleef ze nederig, een eenvoudige Christin! O, hoeveel vrouwen, die door haar braaf en ordelijk waren geworden, schreven haar brieven van dankbaarheid! En duizenden zegen den haar naam.

Bij haar graf werd het gezegd:

« Ze waren naakt en zij kleedde hen,
Ze waren gevangen en zij bezocht hen,
Ze wisten niets en zij onderwees hen,
Om Christus' wille.
Zij deed goed, waarheen zij ging. »

Elizabeth heette met haar eigen naam Gurney. Vroeg verloor ze haar moeder. Ze nam het huishouden op zich. Later huwde ze met den koopman Fry. Ze was geboren in het Engelsch graafschap Norfolk en stierf te Ramsgate, niet ver van Dover in Kent.

EINDE.

A. HAN'S KINDERBIBLIOTHEEK

Voortdurend herdrukken wij vroeger verschenen nummers.

Vraag ze in de boekwinkels of aan de dagbladverkoopers.

Er zijn steeds veel vroegere boekjes voorradig.

Elke week verschijnt een nieuw.

